

Sterke reaksjoner. De to sakkyndige har kunnet danne seg det helhetsbildet av Anders Behring Breivik som deres kritikere mangler. Trenger vi likevel flere utredninger?

Den mistrodde ekspertdom

Kommentar Per Anders Madsen

Redaktør

Sakkyndigrapporten som kom for en uke siden, har vakt ramaskrik. Hvorfor?

Jeg vil trekke frem to av mange grunner. Det vi vet om Anders Behring Breiviks planleggingssevne og gjennomføringskraft rimer dårlig med svært mange menneskers oppfatning av det å være tilregnelig. Rapportens konklusjoner fremstår som en provokasjon i lys av gjerningsmannens handlinger før og på terrordagen.

Hvis Behring Breivik var psykotisk, står det ikke lenger noen strafferettslig tilregnelig person bak alt det grufulle som skjedde 22. juli. Terroristen sykkeligjøres. Ingen straffes for massedrapene. Behandling venter.

Det er det krevende å forholde seg til. Jeg vedgår gjerne at jeg var blant dem som ble overrasket da konklusjonen ble kjent. Ikke tilregnelig – når vi vet hvordan Behring Breivik gjennom lang tid og ned til minste detalj har forberedt, planlagt og deretter iskaldt gjennomført terroreren?

Helhetsbilde

Kritikere av ymse slag har da også dømt rapporten nord og ned. Men hvis det er slik at det bare er én konklusjon, nemlig at Behring Breivik er strafferettslig tilregnelig, som er akseptabel og til å leve med for det norske samfunn, så må man jo spørre om det var nødvendig med noen psykiatrisk utredning overhodet. Hvis man er enig i at en slik utredning skal gjøres, så må man nesten også være åpen for at den kan konkludere på mer enn en bestemt måte.

Behring Breivik har fått diagnosen paranoid schizofreni som kan gi psykose. En psykose innebærer at man er ute av stand til å ha noen realistisk oppfatning av verden og sitt forhold til den.

Personen styres av sykelige vrangforestillinger. Men, og dette står helt sentralt i debatten, det kan være svært vanskelig å skjelle mellom ekstreme politiske holdninger og psykotiske vrangforestillinger.

Om dette sa avdelingsoverlege Anne Kristine Bergem ved Regional sikkerhetsavdeling på Dikemark noe viktig til Dagsavisen lørdag: «En vrangforestilling vil bare være en del av et sykdomsbilde ved paranoid schizofreni. Det er når du setter sammen symptomene som helhet at du kan vurdere om det foreligger en psykose.»

Til nå er det strengt tatt bare to personer som har hatt mulighet til å danne seg et slikt helhetsbilde.

Det er de to psykiaterne bak utredningen, Torgeir Husby og Synne Sørheim. Det gir deres vurderinger en tyngde andre mangler.

Arbeidet sammen

Oppsiktvekkende mange fagfolk protesterer likefullt forbitret. Spesialist i klinisk psykologi Svann Torgersen var blant dem som ble overrasket da konklusjonen ble kjent. Lite av det som var kommet frem, tilsa at Behring Breivik var paranoid schizofren og psykotisk, sa han. Han antok at de to rettspsykiaterne bygget på ukjent informasjon som ville komme frem i rapporten.

Nå har Torgersen lest den, og det har også psykiateren Arne Thorvik gjort. I stedet for å slå seg til ro, er de blitt enda mer kritiske. De mener rapporten ikke dokumenterer den diagnosen som er stilt.

Jeg har ikke tenkt å sette meg til doms over fagfolkene. Det er ingen nyhet at psykiatere er sterkt uenige. I stedet vil jeg peke på en foruroligende og litt underbelyst side ved Husby og Sørheims utredning. De arbeidet i sterk grad som ett team. anbefalt praksis er at psykiaterne i hvert fall i starten møter den siktede hver for seg for at de skal danne seg et selvstendig, uavhengig bilde av vedkommende.

Det er gode grunner til at det ikke ble slik, blant annet skyldtes det hensyn til de sakkyndiges sikkerhet. Men konsekvensen er at de to fra starten kan ha etablert ett felles grunnsyn og én felles tolkningsramme for observasjonen. Det

faglige fundamentet smalnet inn.

Ingenting vanlig

Vurderte Oslo tingrett å oppnevne flere sakkyndige med ulik faglig bakgrunn? «Det er ikke vanlig å ha flere enn to sakkyndige, og vi mente disse to hadde de kvalifikasjonene som trengtes», sa tingrettsdommer Nina Opsahl til Aftenposten i går.

Å svare på et slikt spørsmål ved å vise til hva som er vanlig, er ikke klokt. Ingenting er vanlig i denne saken.

En psykiatrisk utredning har sterkt gjennomslag i rettsprosessen. Men hvor sterkt kan egentlig gjennomslaget bli slik denne saken står i dag?

Rettsmedisinsk kommisjon skal foreta en faglig gjennomgang. Det kan aldri bli den alternative utredningen mange nå tar til orde for. Derfor knytter det seg sterkest interesse til hva domstolen vil gjøre.

Vi har fått en intens, offentlig diskusjon om rapportens legitimitet. Mye tyder på at vi kan komme til et punkt hvor det er nødvendig med tilleggsutredninger av Behring Breivik, ikke fordi de to sakkyndige nødvendigvis er på ville veier og konklusjonene gale, men fordi én rapport ikke gir et tilstrekkelig vurderingsgrunnlag. Selv om den er lang og grundig, er den skrevet ut fra én psykiatrisk tilnærming, med vurderinger farget av ett faglig ståsted.

Det er opp til domstolene å avgjøre Anders Behring Breiviks skjebne. Da er det grenser for hvor sterk innflytelse to psykiatere kan ha – uansett hvem de er, og hva de står for.

» Det faglige fundamentet smalnet inn.

per.anders.madsen@aftenposten.no